

TECH FOR
GOOD
INSTITUTE

รายงาน เดือนมกราคม 2567

วิวัฒนาการด้านการกำกับดูแล เทคโนโลยีในเศรษฐกิจดิจิทัล

ภูมิภาคที่ศึกษา: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นร่วมกับศูนย์ออกแบบนโยบายเทคโนโลยีประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (ANU)

Australian
National
University

TECH POLICY
DESIGN CENTRE

เกี่ยวกับการศึกษาดังนี้

Tech for Good Institute (TFGI) ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการหาหรือและสร้างความร่วมมือเพื่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างครอบคลุม และนำไปสู่การเติบโตของทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมและยั่งยืนทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางสถาบันเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นจริงได้ก็ต่อเมื่อเทคโนโลยีและโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีนั้นวิวัฒน์ไปภายใต้ระบบนิเวศที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมร่วมกันกำหนดอนาคตของชุมชนและสังคมของเรา

ด้วยเหตุนี้ Tech for Good Institute จึงรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำงานร่วมกับศูนย์ออกแบบนโยบายเทคโนโลยี (TPDC) ในการจัดทำภาพรวมหน่วยงานกำกับดูแลเทคโนโลยีใน 6 ประเทศทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

โดยเราจะเรียกประเทศเหล่านี้ว่า “SEA-6” ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคที่มีความกระฉับกระเฉง มุ่งมั่นหลากหลาย และเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ละประเทศต่างสร้างความสมดุลระหว่างการผลักดันนวัตกรรมกับการรักษาความมั่นคงของชาติเอาไว้ โดยรับรองถึงความต่อเนื่องของตลาดต่าง ๆ และปกป้องสังคมโดยรวม

เนื้อหาในเอกสารฉบับนี้ต่อยอดมาจากข้อมูลในรายงานของ TPDC เรื่อง Tending the Tech Ecosystem โดยจะให้รายชื่อหน่วยงานกำกับดูแลซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การทราบถึง “หน่วยงาน” ที่เป็นผู้จัดทำและบังคับใช้นโยบายจะช่วยให้ประชาชน บริษัท นักวิจัย และผู้กำหนดนโยบายสามารถเข้าใจถึง “วิธี” ที่แต่ละประเทศเลือกใช้ในการกำกับดูแลเทคโนโลยีได้ดียิ่งขึ้น

การทบทวนนี้เป็นเพียง “ภาพรวม” ของการดำเนินงานในปี 2566 เท่านั้น เราตระหนักดีว่าวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละประเทศนั้นหมายถึงความผันแปรในส่วนงานกำกับดูแลเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เรายินดีเปิดรับข้อเสนอแนะของท่าน โดยเฉพาะเมื่อมีเนื้อหาในส่วนใดที่ไม่ถูกต้อง บกพร่อง หรือไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน โดยเราประสงค์ให้เอกสารฉบับนี้เป็นประโยชน์ เราจึงให้ความสำคัญกับทุกความเห็นของท่านอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่เป็นเอกสารตั้งต้น เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารที่ให้ข้อมูลพื้นฐานนี้จะประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบาย นักวิจัย ผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรม และบุคคลอื่น ๆ ที่เดินทางร่วมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีความปลอดภัยและสดใสสำหรับทุกคน

คำนำ

การศึกษาฉบับนี้ของ Tech for Good Institute สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน

รัฐบาลทั่วโลกกำลังศึกษาวิธีที่ดีที่สุดเพื่อการกำกับดูแลเทคโนโลยี การกำหนดหน่วยงานกำกับดูแลเทคโนโลยี ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากเทคโนโลยีจะได้แทรกซึมอยู่ในทุกอย่างก้าวของชีวิตแล้ว เทคโนโลยียังได้สอดแทรกอยู่ในแง่มุมของการกำกับดูแลเกือบทั้งหมด โดยมีความอึดตัวในระดับที่ต่างกันไป

ในปี 2565 ศูนย์ออกแบบนโยบายเทคโนโลยีประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (ANU Tech Policy Design Center) ได้พินิจกำลังกับ Tech for Good Institute จัดทำรายงานการวิจัยฉบับแรกของ TPDC ในหัวข้อ Tending the Tech Ecosystem ซึ่งหยิบยกโมเดลการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการกำกับดูแลระบบนิเวศเทคโนโลยีมาพิจารณา

รายงานฉบับดังกล่าวส่งเสริมการยกระดับทักษะและผลักดันการประสานงานระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการประสานงานระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลและผู้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และความรู้ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างอุตสาหกรรมและหน่วยงานกำกับดูแลยังเป็นประเด็นสำคัญที่ได้นำมาพิจารณาเช่นกัน

การศึกษาเรื่อง Tending the Tech Eco-System ประกอบไปด้วยรายละเอียดสรุปเกี่ยวกับหน่วยงานกำกับดูแลเทคโนโลยีใน 13 พื้นที่ทั่วโลก ดัชนีรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ในงานวิจัยฉบับนี้ กล่าวคือ Spotlight on Southeast Asia: วิวัฒนาการด้านการกำกับดูแลเทคโนโลยีในเศรษฐกิจดิจิทัล ทาง Tech for Good Institute ได้ขยายขอบเขตและปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุม “Southeast Asia 6” อันได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

แต่ละประเทศมีแนวทางในการบริหารจัดการที่ต่างกัน ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงไม่สามารถนำประเทศเหล่านี้มาเปรียบเทียบกันได้โดยตรง อย่างไรก็ตาม ภาพรวมและข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจถึงแนวทางต่างๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเน้นย้ำถึงทั้งความเหมือนและความต่าง ตลอดจนบทเรียนและ/หรือโมเดลที่อาจใช้ร่วมกันระหว่างพื้นที่ได้

ดัชนีเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า เราจะสามารถถ่ายทอดนวัตกรรม ขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ เสริมสร้างประชาธิปไตย ดูแลความปลอดภัย และรังสรรค์สภาพแวดล้อม (ออนไลน์และออฟไลน์) ที่ประชาชนและชุมชนสามารถเติบโตร่วมกันได้อย่างเต็มที่ วัตถุประสงค์เหล่านี้ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างชัดเจน แต่ในการทำให้เป้าหมายแต่ละข้อเป็นจริงขึ้นได้ไปพร้อม ๆ กันนั้น เราจำเป็นต้องมีวิธีการตอบสนองต่อการกำกับดูแลที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การเข้าใจถึงภูมิทัศน์การกำกับดูแลนั้นถือเป็นรากฐานในการสร้างความแตกต่างเพียงเล็กน้อย ซึ่งนำไปสู่การกำกับดูแลเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ดัชนีขอแนะนำงานวิจัยฉบับนี้ให้กับทุกท่านที่สนใจศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการที่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใช้กำกับดูแลเทคโนโลยี

ดัชนีและทีมหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ทำงานร่วมกับ Tech for Good Institute อย่างต่อเนื่อง พร้อมมุ่งทำการกิจในการกำหนดรูปแบบเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ในระยะยาวของมนุษยชาติให้สำเร็จอย่างครบถ้วน

โจฮันนา วีเวอร์
กรรมการผู้ก่อตั้ง
ศูนย์ออกแบบนโยบายเทคโนโลยี ANU
ธันวาคม 2566

กิตติกรรมประกาศ

Tech for Good Institute ขอขอบคุณศูนย์การออกแบบนโยบายเทคโนโลยี (TPDC) ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลียที่วางกรอบแนวคิดให้กับการศึกษาฉบับนี้ นอกจากนี้ ทางสถาบันยังขอแสดงความขอบคุณต่อพันธมิตรของเราที่ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง

- 🚩 โจฮันนา วีเวอร์ ศูนย์ออกแบบนโยบายเทคโนโลยี
- 🚩 อิบราฮิม โคสิลลูลุ เราะห์มัน Indonesia Financial Group Progress
- 🚩 ฟาร์ลีน่า ซาอีด สถาบันการศึกษายุทธศาสตร์และการต่างประเทศ
- 🚩 เบนจามิน อัง ศูนย์ความเป็นเลิศด้านความมั่นคงแห่งชาติ
- 🚩 จูดีร์ตัน กิพย์สัมฤทธิ์กุล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 🚩 เหงียน มินห์ เทา สถาบันกลางเพื่อการจัดการเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ เราขอขอบคุณ Grab ที่มีส่วนช่วยในการผลักดันการกิจการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างครอบคลุมของ TFGI เพื่อการเติบโตของทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมและยั่งยืนทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความคิดเห็นที่ระบุไว้ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นของผู้เขียน และไม่ควรถือว่าเป็นความคิดเห็นของ TFGI ที่ปรึกษา กรรมการ หรือผู้ให้ทุนสนับสนุน ทั้งนี้ ผู้ให้ทุนสนับสนุนไม่ได้เป็นผู้กำหนดทิศทางของผลการวิจัยข้อมูลเชิงลึก หรือข้อเสนอแนะในชิ้นงานดังกล่าว

ข้อสงวนสิทธิ์

ข้อมูลในเอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้น “ตามสภาพจริง” โดยจะไม่ถือว่าเป็นคำแนะนำเพื่อการลงทุนในอุตสาหกรรมใด เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นโดย Tech for Good Institute ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดภายในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น สถาบันฯ และบริษัทในเครือ หรือบุคคลภายนอกรายใดที่เกี่ยวข้อง จะไม่ถือเป็นตัวแทนหรือผู้ให้การรับประกันถึงความถูกต้องหรือความครบถ้วนของข้อมูลในรายงาน ไม่ว่าจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย และบุคลากรของสถาบันฯ และบริษัทในเครือ รวมถึงเจ้าหน้าที่ พนักงาน หรือตัวแทนของตนจะไม่ต้องรับผิดชอบหรือรับผิดชอบใด ๆ

เกี่ยวกับ Tech for Good Institute

Tech for Good Institute (TFGI) คือองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่ทำงานเพื่อผลักดันการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างครอบคลุม (Promise of Technology) และเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อการเติบโตที่เปิดกว้างเท่าเทียม และยั่งยืนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ด้วยจำนวนประชากรที่มากกว่าประเทศสหรัฐอเมริกาถึงสองเท่าและข้อมูลประชากรที่ชัดเจน เศรษฐกิจดิจิทัลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน ทิศทางของภูมิภาคนี้มีความโดดเด่นจากความหลากหลายด้านวัฒนธรรม สังคม การเมืองและเศรษฐกิจ TFGI ทำหน้าที่เป็นเสมือนเวทีเพื่อการวิจัย เสนอ และร่วมมือภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการร่วมมือระดับโลก งานของเรามุ่งเน้นในเรื่องของจุดตัดทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้ากับการพัฒนาภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและจัดทำนโยบายอย่างถี่ถ้วน สมดุล บนพื้นฐานของทัศนคติที่ผ่านการวิจัย การดำเนินการเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะที่เป็นไปตามหลักฐานเชิงประจักษ์

TFGI ก่อตั้งขึ้นโดย Grab เพื่อส่งเสริมวิสัยทัศน์ที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคแห่งความเจริญรุ่งเรืองและเฟื่องฟูพร้อมด้วยนวัตกรรมสำหรับทุกคน เรายินดีเปิดรับความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ และบุคคลที่ประสงค์ที่จะส่งเสริมนวัตกรรมที่มีความรับผิดชอบและความก้าวหน้าทางดิจิทัลเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนในภูมิภาค ไม่ว่าจะผ่านทางด้านการเงินหรือในรูปแบบอื่นใด

ท่านสามารถอ่านข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถาบันฯ ได้ที่ www.techforgoodinstitute.org

สรุปภาพรวม

การกำกับดูแลเทคโนโลยีของแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีวิธีที่ต่างกันออกไป

รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญในการปรับแก้กฎหมายและกฎระเบียบ เพื่อรับมือกับความท้าทายของเทคโนโลยีเกิดใหม่และโมเดลธุรกิจที่เป็นนวัตกรรม อำนาจในการควบคุมเศรษฐกิจดิจิทัลมักจะกระจายไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศสมาชิก SEA-6 โดยประเทศไทยดำเนินการในรูปแบบที่เป็นการบูรณาการมากยิ่งขึ้น

แม้จะมีแนวทางกำกับการใช้เทคโนโลยีมากมายใน SEA-6 แต่พวกเขามีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน

ประเด็นที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญร่วมกัน ได้แก่

1. การคงความสามารถในการแข่งขันด้านนวัตกรรม
2. การคุ้มครองผู้บริโภค
3. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อความไว้วางใจ และ
4. การยกระดับความปลอดภัยทางไซเบอร์

สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายที่มีร่วมกัน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างนวัตกรรมดิจิทัลกับการปกป้องประโยชน์ส่วนรวม

หน่วยงานกำกับดูแลในกลุ่มเศรษฐกิจ SEA-6 กำลังรับมือกับบทบาทที่เพิ่มมากขึ้น

เทคโนโลยีใหม่ ๆ และโมเดลธุรกิจเชิงนวัตกรรมทำให้หน่วยงานกำกับดูแลมีอำนาจครอบคลุมส่วนงานที่ก่อนหน้านี้ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของตนมาก่อน ยกตัวอย่างเช่น ความนิยมที่สูงขึ้นของอีคอมเมิร์ซทำให้เกิดภาคส่วนใหม่ที่ทางกระทรวงพาณิชย์และธนาคารกลางจะต้องกำหนดนโยบายมารองรับ หน่วยงานกำกับดูแลเฟรนไชส์ขนส่งก็มีอำนาจมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ครอบคลุมไปจนถึงบริการเรียกรถริมทางและบริการยานพาหนะร่วม ในบางกรณี การปรับโครงสร้างภายในองค์กรและระหว่างกระทรวงต่าง ๆ นั้นมีความจำเป็นต่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจดิจิทัล

➤ จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลซึ่งมีอำนาจที่ต่างออกไป

การเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกดิจิทัลก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของเศรษฐกิจดิจิทัล ตัวอย่างเช่น มีการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโลกดิจิทัล หน่วยงานด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ยังได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องเทคโนโลยีและระบบข้อมูลที่มีความสำคัญ จัดการกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ส่งเสริมความไว้วางใจในระบบนิเวศ และทำให้ระบบนิเวศดิจิทัลมีความยืดหยุ่นมากขึ้น

➤ ด้วยการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การประสานนโยบายเทคโนโลยีจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการกำกับดูแลที่มีความสอดคล้อง

เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางธุรกิจหมุนเวียนไปอย่างรวดเร็วมากกว่าที่การกำหนดนโยบายแบบเดิม ๆ จะตั้งรับได้ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล เราจึงจำเป็นต้องประสานนโยบายเทคโนโลยีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ระหว่างภาครัฐและเอกชน และทั่วทั้งประเทศ

